

BESZÉLGETÉS KLINGL BÉLÁVAL

„A munkánk akkor jó, ha láthatatlan”

PALOTAI JÁNOS

A KGB STÚDIÓ VEZETŐJE, AMELLETT, HOGY ANIMÁCIÓS FILMEK RENDEZŐJE, ELISMERT ÉS KERESETT TRÜKKMESTER IS.

Klingl Béla volt a VFX supervisora Enyedi Ildikó legújabb filmjének, *A feleségem történetének*. A cannes-i bemutatón a stáb tagjaként vonult fel a vörös szőnyegen, a vetítés végén, mint alkotótárs élvezte a közönség vastapsát. Hans Belting írja a *Kép-ontológiában* „A fantázia teljesítményeként az antropológiai örökséget megjelenítő szimulációt és animációt olyan technikai eljárásokra ruházzuk át, amelyekben kitolódnak az imagináció határai.” (Kijárat Kiadó, 2002). A filmtrükk tehát egyre fontosabb szerepet kap a játékfilmben is, erről a növekvő szakmai kihívásról beszélgettünk.

• *A stáblistán VFX supervisorként szerepelsz. Hogyan lettél filmtrükk felügyelő?*

1999-ben végeztem animáció szakon a MOME-n. Hogy ide jelentkezem az már a gyerekkoromban eldőlt: Hauli József, aki sok más mellett a *Bucó*, *Szetti*, *Tacsi* képregényeket, és a *Vízipók*, *csodapók* sorozatot is tervezte, és Kricskovics Zsuzsa, aki a kecskeméti animációs stúdióban dolgozott, rokonunk, amikor meglátogattuk őket, nagyon megtetszett, amit csináltak. Gauder Áronnal együtt diplomáztam, vele és Bóka Igorral hoztuk létre a KGB Stúdiót. Játékfilmben először még egyetemistaként, Enyedi Ildikó *Simon mágusában* (1998) dolgoztam, amiben Andorai Péter a PC-ben játssza le a varázslásait, azokat én mozgattam. Kivettek egy napra a forgatásra, és mivel Péter nem volt jártas a PC-használatban, ezért én voltam az egérdublőre is.

Ildikónak Lengyel Zsolt rendező ajánlott, akinek még hallgatóként kezdtem műsor-főcímekeket csinálni. Ő több főcím-

tervezővel is dolgozott, végül Kangyal Andrásón keresztül kerültem be a Simon Mákusba. Több filmterve volt Ildikónak, például a *Tender Interface*, ami ugyan nem valósulhatott meg, de volt egy rövidfilm, amiben egy lány – Ildikó lánya játszott – beleszeret egy földönkívülibe; nos, ebben is csináltunk trükköket. Már sok filmen túl voltunk, amikor Ildikó egyszer csak telefonált, hogy jön a *Testről és lélekről*.

• *Mi volt az első megbízásokat?*

Pálfi György kért fel először filmtrükkre, amikor a *Hukkle-t* (2002) forgatta. Még sosem csináltunk ilyet, de bevállaltuk. Akkor még csak három PC-nk volt, nem volt még render-parkunk sem. A gépek mellett aludtunk, ha valamelyiken lefagyott a render, felkeltünk, újraindítottuk. A premieren nagyon izgultunk: amikor a vadászpereplő megjelent mi elsülyedtünk a szégyentől, mert azt hittük a közönség azon nevet, milyen rosszul sikerült, de valójában a jelenet humorán, iróniáján nevettek, tetszett nekik. Pálfi a *Taxidermiában* is nagy szabadságot adott, abban például, hogy egy jelenetben hogyan halad át a kamera egy katedrál-üvegen.

A nagyobb stúdiók megtehetik, hogy felvesznek IT-seket, akik megírják azokat a programokat vagy pluginokat, amit az alap „industry-standard” szoftverek nem tudnak. Ha mi ütközünk olyan feladatba, amit nem lehet a „gyári” programokkal megoldani, azt mi csináljuk meg. Magam gyerekkorom óta programozok. Pálfi *Final Cut* című filmjének az elkészítését például nem lehetett volna megoldani saját programkód nélkül, amit a cannes-i

fesztiváligazgató minden idők legjobb főcímekeként említett.

• *Mit kellett megtanulni?*

Leegyszerűsítve, hogy a számítógépekkel generált jeleneteket, úgy tegyük rá az élőkre, hogy ne essenek le róla. Ez sok egyéb – számítástechnikai, művészeti, vizuális és pepecselős – feladatból áll össze.

• *Milyen filmekben dolgoztatok még? Mit kellett trükkel megoldani?*

Nagy kihívás volt a Ujj Mészáros Károly rendezte *Liza, a rókatündér*, nem kis kreativitást igényelt a *Taxidermia*. Dolgoztunk Fazekas Csaba *Swingjében* és az Antal Nimród rendezte *Viszkisben* is. Szabó István *Zárójelentésében* sok retusra volt szükség, például a naplementénél, más-hol pedig a kontinuitást kellett megoldani. Abban a jelenetben, amelyben a színpadon valaki rosszul lett, mi tettük bele a lángoló díszlet-máglyát.

Bagota Béla filmjében, a *Valanban* az akciójelenetekben a lövésnél a vérfröcsögés, hóesés, a sebek az arcon volt a kihívás. Az *Aprómesékben* (Szász Attila) megépítettük a II. világháború során lebombázott Budapestet, a romos Duna-hidakat. Bodzsár Márk szatírja, a *Drakulics elvtárs a 70-es, 80-as* években játszódik, ahhoz is retusra volt szükség. A *Lajkó – Cigány az űrben* esetében például nagyon kevés pénzből kellett megépíteni Bajkonurt, meg az űrhajót, ahogy füstöl.

Pohárnok Ivánék csapata a Filmefex készíti a filmekhez a „praktikus effektet”: maszkok, sebek, kellékek. Gyakran előfordult, hogy egy filmben együtt dolgoztunk, kiegészítve egymás munkáját (*Taxidermia, Első szerelem*).

Az *Egy napban* is kisebb retusok voltak. A *Rossz versekben* is főként olyan trükkök, amelyek nem látszanak: felkél a főszereplő, beugrik a vízbe és fiatalabban jön ki, vagy a telefonkábel vörössé tétele.

A *Viszkisben* a kaszkadőr-jelenetek segédeszközeit, azokat matracokat tüntettük el, amelyre a kaszkadőr a járdára esik. Ebben a filmben csináltunk a nyárból telt, a maiból egy korhű Budapestet. Az, hogy mit kapunk meg retusálásra, nem rajtunk múlik: ezt a filmet amiatt kritizálták, hogy látszanak a biciklisávok.

Szász János filmjében, *A hentes, a kurva, és a félszemű* a korhű környezetért le kellett szedni a képekről a parabolaantennákat, modern kukákat, megoldani azt a helyzetet, amikor Nagy Zsolt el-

rántja Gryllus Dorkát a vonat előtt, vagy amikor a hentes fejbe csapja a tehenet, ott természetesen nem ölték le az állatot, mi tettük rá a képre a vért. A gyilkossági kísérletnél alap, hogy ne mozogjon a színész mellkasa.

A *Becsúszó szerelemben* 200 statisztából csináltunk tele stadiont. Ilyenkor a forgatás előtt kimegyünk terepszemlére, ennek alapján készítünk alternatív terveket. Az A-terv, hogy a forgatás alatt vegyük fel second unittal a statisztákat zöld háttér előtt 3-4 fős csoportokban, vagy a B-terv alapján 3D-s animált embereket csinálunk, és őket használjuk, ha nem működik a zöld háttér megoldás.

Fabricsius Gábor most moziba kerülő elsőfilmjében (*Eltörölni Frankot*) inkább retusok voltak, nagyon jól vették fel a jeleneteket. Az oroszok ittlétére utalva az égen elsuhanó orosz vadászgépet kellett betenni. A filmben elektrosokkolják a főszereplőt, azt kellett megoldani, hogy a sokk után ne mozogjon a szeme. A felvétel kontinuitása, vagy annak hiánya gyakran okoz problémát, ha az egyik jelenetben törött ceruzával írtak valamit és a következő jelenetben már nem volt törött, azt el kell törni.

• *Az animációs és trükk igényekről mikor kezdődik az egyeztetés a film rendezőjével*

Jó esetben nekünk már a forgatókönyvtől benne kell lennünk, hogy könnyen vagy olcsón meg lehessen csinálni, amit kérnek. Ha nagyon be vagyunk szorítva anyagilag, vagy időben, ha csak a forgatás után találunk meg bennünket, mindig érezzük, hogy jobb is lehetett volna a kép.

A *feleségem története* esetében, amint Enyedi Ildikó filmje megkapta a szabad utat, megkezdődött a beszélgetés arról, hol lesz szükség trükkre, hol kell a budapesti jelenetekből Párizst csinálni,

de mentem velük Máltára meg Hamburgba is. Rév Marcell nagyon profin, úgy vette fel a jeleneteket, hogy arra is tudott ügyelni, az aránylag korhű helyszínen a kameramozgás során a modern épületek csak egy-egy pillanatra látszódnak, így gyakran csak pár képkockányi retusra volt szükség. A filmjében kb. 2000 snittjéből 400 snittben benne voltunk.

A rendezők egyébként nagyon eltérően viszonyulnak a VFX-hez. Ujj Mészáros szőrészalhasogatóan, szinte pixelenként ellenőrizte a képet, Antal Nimród inkább mozgásban nézi, ő azt mondja, ha a néző észreveszi, akkor rossz filmet csináltunk. Mi abban bízunk, hogy ezeket nem lehet észrevenni.

• *Tanulnak erről a filmesek? A trükk része a képzésnek?*

Pár évente meghívunk egy-egy egyetemre, az SZFE, ELTE, MOME, hogy tartsak pár órás előadást a filmtrükkökről, egyetemi képzésről nem hallottam, de úgy tudom a Filmalap indított külön filmes képzéseket, köztük VFX témájút is.

• *Vannak a VFX-nek standardizálható, rutinszerű elemei?*

Nincs rutin, a legtöbb jelenet egyedi, csak a részfeladatokra vannak standard megoldások: például kameramozgás-lekövetés, zöld-háttér lyukasztás, rotózás – azaz képrészletek kockáról kockára történő maszkolása. A *feleségem történeténél* maradván: a hajót egy hajószakértő tervei alapján építettük, aki megmondta milyen volt a füstje, hogy hány csomóval megy, mi ezzel az adott sebességgel szimuláltuk a vizet például. Sok-sok ember munkája alapján valósul meg egy álom. Enyedi filmjében nagyon sok kihívás volt, de a maga idején a *Hukkle* is meglehetősen bonyolult volt.

Enyedi Ildikó:
A feleségem története

(a trükkfelvétel készítése)

• *Mikor érezted, hogy amit csináltatok, az igazi innováció?*

Nem mindig van szabadságunk, mivel egy filmes stábben nincs demokrácia, mindenkinek a rendező vízióját kell megva-

lósítani és ez így is van rendjén. De van rá példa, hogy nagyobb szabadságot kaptunk – mint a színészek is, amikor improvizálhatnak –, itt említeném a *Swing* animált főcímét, amit a rendező teljesen ránk bízott. A munkánk hozzáadott értéke ugyanis az, hogy szabadságot ad a film rendezőjének ahhoz, hogy megvalósítsa mindazt, amit a szárnyaló képzelet kínál. Ha megbízik bennünk, mi is jobb dolgokat tudunk csinálni.

A mi szabadságunk pedig abban van, hogy animációs stúdió vagyunk, saját filmeket is készítünk. A 2018-ban készített rövidfilmemet, a *Remake*-t meghívták a hirosimiai fesztiválra, de sajnos nem jutottam el oda, a Covid miatt. A mostani KAFF-on Rófusz Kinga filmje megosztva megkapta a fődíjat. A *Boxi* újabb epizódjaira és a *Hunor* mozifilm-verziójára sem kaptunk támogatást. Ezek a filmek nemcsak a cselekmény vagy a látvány miatt fontosak, hanem azért is, mert fejlesztik a gyerekek manuális érzékeit, ezért szeretnénk folytatni. Az animációs film sok lehetőséget ad a kísérletezésre, a határok próbálgatására, és ennek adaptálására a játékfilmeknél. Filmjeink azonban támogatásból készülnek, s ez nem elég ahhoz, hogy életben tartsunk egy stúdiót, három évente cseréljük a technikát, akkor sem, ha nem egyszerre cseréljük. Másfél éves lyuk volt a pályázati rendszerben, nem is nagyon készültek filmek – ez látszott az idei KAFF magyar felhőzatalán. A fizetős munkák hullámoznak, vagy sok van, vagy nagyon kevés, a saját projektek arra jók, hogy a hullámvölgyeket ki lehet velük tölteni. •